

## SZEMERE MIKLÓS KIADATLAN LEVELEIBŐL.

Az alábbi részletek Szemere Miklósnak testi-lelki jóbarátjához, Barkassy Imre táblabíróhoz, bécsi udvari ágenshez írt leveleiből valók. A levelek, amelyeket Némethy Ernő barátom volt szíves családi levéltárából rendelkezésemre bocsátani, a lasztóci földesúrra jellemző, sok dévajságuk miatt egészükben nem adhatók ki. Néhány életrajzi és irodalomtörténeti érdekű szemelvény azonban megérdemli a közlést.

1836. június 7. ... E karmolás nagy sietséggel megy tőlem, mert tíz óra, tizenkettőre Görgőre kell toppannom, estvére Azarba, hónap délre Rákócra, menyre-földre esküdni hű szerelmet kis Dominámnak,<sup>1</sup> kit holnapután délre tót lakomba viendek. Rövid de fontos kérésem tehát ez leend: — *Pénzt gyorsan!* — Más kocsiján 's lovain viszem, készületlent készületlen, mert tovább a' viperák üregében hagyni nem akarom.

1836. július 8. ... Tíz hétig akartak várakoztatni 's oda csöditeni az egész pletykás fajt: nem szólék semmit a' bölcs plánr, haza jövék s írárom hogy én egy nap múlva, dispensatioval 's pappal (mert luterana, illyen reverendást kellete keritenem) nálok leendek magam egyedül, a' násznagyon etcet. kívül 's haza fogom hozni nőmet. Sic factum: nem ügyelvén semmit a' lármázókra 's testvéri sógori kifogásokra; alig tudtak frissiben főköttöt componálni. Mostan még azok is dícsérnek, kik akkor krákogtak, 's méltán, mert úgy hiszem, én valék első, ki e' tót megye filkóságos büszke szokásain túl tevém magamat, más lovain, kotsiján készületlent hozván készületlen, 's útát törék pénztelen a' könyebszerű házasodásra.

1836. augusztus 18. ... Magamra térvén, mondhatom jól vagyok, mondhatnám böl dog vagyok, ha az utazás vágyásit bármi más érdek csillapíthatná valaha bennem.<sup>2</sup> Csókolom Bertit.<sup>3</sup> ... küldöm neki a' Kilián adta levélkét, hogy Kölceyrt bírhassem in effigie. Szemere Pál volt Kölceyvel Csekén, meghízott nagyon, jó kedvű, 's a' Veselényi által írt modorban késez és villáz.

1837. október 2. ... Apai örömem czérna szálon lebegett azalatt, míg magam az álom kötelékeiben feküvém. Tíz óraker fiú reménnyel eresztém ágyba portestemet, tizenkettőkor leányvalóra ébredtem. Két órával előbb t. i. még semmi előkészületek nem valának; géniusza a' létnek gőzhintaján hozá kis hábunkat. Correggio bájosan festé az asszonyt, emlőin függő első gyermekével. Evva Andor ezen mondásomra azt jegyzé meg, «ha olly bájos az asszony elsőjével, miért ne lenne az az Atya is?» Rajzold azért képzeted legragyogóbb szineivel karomon kis embryómmal, schlafrokos, hálósípkás atyai dignitásomat, 's mondjad Siessnek,<sup>4</sup> hogy a' Barabás síró kis halászfiúját ugyan nem voltam képes le mintázni, de van eredeti mosolygó lányom, mintául nyujtva az ő ecsetjének.

1838. június 12. ... Kis babám gyarapodik, Dominácskám a' régi jó: családi örömem nem *fogyadalmazik* (ujonc szö 's kies hangzású a' dromb

<sup>1</sup> Máriássy Anna, akit a következő hónapban nőül vett.

<sup>2</sup> Ekkoriban fordítja először Goethe *Mignonját*. It. 1936. 88. l.

<sup>3</sup> Szemere Bertalan.

<sup>4</sup> Bécsi közös barátjuk.

mellett). Ha a' dögvész újra ki nem üt Konstantinápolyban, oda igyekszünk vala néhányan ez őszön. E czélra törökül is tanultam, azonban nagy előmenetellel nem dicsekedhetem. — Pest melletti alkalmatlan javunkat (közös) eladtuk. Részemet óhajtanám a' Pesti Bankba tenni, de mint tudatlan, tőled kérдем, vesz e fel a' Bank (nem actiát értek) pénzt interesre, 's mennyire, és ki adja e a' Capitálist részenként vagy egészben, mihelyt kívánni fogom? Mert körülünk adni kölcsönt, annyi mint pert kezdeni. Saphir jól mondja: «Gläubiger heissen wir, weil wir glauben, wir werden bezahlt. Das ist unser Aberglaube; wir sollten eigentlich Abergläubige heissen.» ... Utazás kefe föl emlékembe bűvös bájaival. De lánczolt rab a' nős ha pénztelen. Tantalusi szomjas ajkát éri a' külföld gyönyöreinek árja — s ő bozontos faluja szük kádjában tölti napjait. De meghalni a' nélkül hogy Olaszhont 's Angliát ne lássam, kínos képzelet. Készebb vagyok öt évet purgatoriumban tölteni, mintsem nélkülözni e' forró óhajtásim teljesültét.

[1838. július 6. érkezett.] ... Alig merném elhatározólag állítani, az Orcus pásitját tapodod e' már, vagy Bécs kövezetjét még: végig futja zöldellő ifjúsága napjait, csecsemősége első percétől őrta, az ürge, 's menyét fiú annyi idő alatt, mióta halgatunk. Azt véllenéd méltán, hajam nőtt ki újra. Nem, barátom — az előbbi bús állapotjában van. 'S ime, a' láncz, a' bennünket halálíg öszvefűző. Semmibe süllyedhet barátságunk az idő zivatarában, de a' *Paróka* (jaj, jajj!!!) a' koporsó fulánkján is diadalmaskodand; ez a' Dogéi gyűrű, mellyel kopaszságom tengerét el jegyzéd, ez a' chinai fal, melly távolságunkat edjesíti, ez a' cselháló, mellyel bennünket a' sors, vulcáni ármánnyal, öldhatatlanul egybecsatla. Igenis, édes Imrém! ez az őszön ragadat most is tollat a' restel, ez nyitja fel taciturnus ajakait. Borostyán koszorút nem helyhez tar homlokomra a' tisztelet, mint egykor Caesarnak a' római tanács, 's így te fedezd be a' sors-sarló learatta tért. Szép volt ő 's díszes egykor — fejem mostani pótlék lobogó fűrtje, játszi szelőkkel zengő, szemet igéző hollói sötét árnyaival, de állandó e, bár melly földi? — Áh barátom, ruberrimus színt ölte magára az egykori kecses; Auróranak leplébe burkoza, 's a' homály' tünte, melly keblünket, agyunkat, Honunkat fenn fokon emelheti, süllyedésre kárhoztatja fűrtjeinek halványuló derűnyét.

[1841. április 6. érkezett.] ... Két éve lessz alkalmasint hogy levelet nem váltánk: — ilyen a' földi barátság! 'S talán egykor olly idő is jövend, mellyben ezt frandom hozzád «7 v. 8 éve nem váltottunk levelet.» — «Szomorú sors, adjatok bort, lakjam el előre e' tort» 's bárcsak azon vigasztalásom volna legalább, hogy jobb vagyok náladnál! Én csak kényesebb lettem, te röstebb, 's a' régi humor helyett most már csak esőhúmorá környez, az egy Kossuth még kihez ollykor kívánatára nagy kínok közt 's erőltetéssel egy két esőppet küldök a' léleknek azon fenn nevezett keserédes fluidumából. Faragtam néhány epigrammokat, 's fordításokat 's humoristicus verseket: de az utolsó két nemből még részint kevés, részint semmi sem jöve ki. Ritkán írok: mindég azon gondolat bánt, hogy míg egy silány 's litteratúránkat tellyességgel nem gazdagító versecskét firkálok, az alatt egy egész könyvet olvashattam volna el.

1841. július 14. ... Mint tetszik a '«Kelet népe»? Kossuthon kívül B. Ötvös Jósi, Gyurmán Adolf, Fáy András irandnak ellene, mellette Kúthy.

[1842. június 16. érkezett.] ... Itt a' húzás! nyereendünk e? Te mint jó barát 's a' magyarok Bécsi védőe, elháríthatnád valami hocus pocussal németektől a' nyereségeket, szegény hunnosoknak több szükségük van rájuk, mint az osztrákoknak. Barátom, kettőre kérek. Eggyik: hogy múltkori nyereségemet föl vévén Kossuthoz légy szíves küldeni azt. Kénytelen vagyok ezt tenni, annyira kifogyott erszényem, hogy Garay-Szemere pöröm 's folyóirataim, Athenaeum, Regélő 's a' Pesti Hirlap félévi árukra egyedül azon summát fordíthatom. Második barátságos kérésem, hogy miután halandók vagyunk, 's Miklóskát szinte mint Imrécskét a' legkőzelebbi perczben is agyon koppanthatja valami dícséretes guta, főbe kullanthatja vagy inkább hasba puffanthatja egy felséges kólika, egy gyöngéded szellemű vérhas — kérek, hogy fontolóra vévén mindezen gravis ponderis argumentumokat, küldjél nyugtatványt a' számokról.

1842. október 4. ... Múlt gyüleéseinken aláírási ív keringe, kötelező: «hogy csupán honni kelméket sat. használandunk, külföldit soha sem.» Tömérdeken írták már eddig is alá magokat, elől az administrator, s még Szentiványi is.

Közlí: GÁLOS REZSŐ.

## SZÁZÉVES BALATONFÜREDI PANASZKÖNYV.

(Adatok a füredi játékszín történetéhez.)

A tihanyi bencés apátság könyvtárában vaskos fekete könyvre buk-kantam. Afféle fürdővendégeknek szánt panaszkönyv ez a múlt század harmincas-negyvenes éveiből. Első lapján a következő címszöveg áll: *Panaszok, javítások s szépítések javalatoknak jegyzőkönyve. Beschwerden Verbesserung und Verschönerungs Vorschlagen Inhalt.*

Sarudy Viktorin apátúr engedélyével közlök belőle néhány — akár a bejegyző személy, akár a bejegyzett panasz miatt — érdekes részletet.

(14 l.) A fürdő ház előtt lévő boltok csak úgy volnának célirányosak, ha azokba a séta térről egyenesen be lehetne menni, mert ablakon keresztül vizsgálni a portékát és alkudni azokra leg fellyebb csak zsemlemnél és kén gyertyánál lehet; — ohajtanánk tehát: hogy ezen boltoknak mézsárszék forma ablakai ajtókká változtassanak által. Aug. 12. napján — 836. *Deák Ferencz, Wesselényi* stb.

(56 l.) Igen kedves érdekű volna magyar nőkből álló éneklő társaságot évenként bizonyos fizetéssel meg hívni, kik musika szüntével akár a ligetbe akár más bájoló helyen magyar dalokat énekelnének. Aláírás áthuzva.

(68 l.) ... — Hogy a kellemes időtöltés némelly módjainak (a mit esz-közölné egy kisdéd könyvtár s néhány paripák tartása is) teljes hiányát említsen... *Dr. Szabó Dávid.*

(70 l.) A Sétatér alsó végén egy Fagyfalt-bódét emeltebb helyen fel-állítani igen czélszerűnek vélnék alulírtak. Füreden, Julius 5-n. 839. *Horváth István, Nagy Ignác* stb.